

Наталя Мараховська

Маріупольський державний університет, м. Київ,

Французький дослідницький центр

гуманітарних та соціальних наук у Празі (CEFRES)

«ПОВІЛЬНИЙ ПОГЛЯД» НА ВІЙНУ: РЕФЛЕКСИВНА ВЗАЄМОДІЯ З ВІЗУАЛЬНИМ КОНТЕНТОМ «ЧЕРНІГІВ-2022» ОЛЕНИ ГРИЦЮК

В умовах домінування стрімких та інформаційно насичених цифрових медіа критичне й емоційне осмислення, необхідне для опрацювання візуальних матеріалів, що стосуються війни, мінімізується. Це дослідження пропонує практику «повільного споглядання» (Slow Looking) як етико-методологічну основу для аналізу подій, пов'язаних із травмою. Дослідження ґрунтується на книзі Олени Грицюк «Чернігів-2022. Війна цивільними очима» – особистого щоденника, що документує російську облогу міста.

Ключове положення полягає в тому, що «повільне споглядання» трансформує пасивне сприйняття трагедії в активне, емпатичне залучення через чотирикомпонентну концептуальну систему. По-перше, «повільне споглядання» виступає як педагогічна інтервенція, що забезпечує структуроване спостереження, необхідне для критичного мислення та виходу за межі поверхового сприйняття (Tishman, 2017). По-друге, його застосування посилює естетичний досвід і сприяє когнітивному процесу смислотворення, що є важливим при роботі з матеріалом високої етичної ваги (Estrada Gonzalez et al., 2025). По-третє, подолання хаотичних чи неоднозначних сцен руйнування вимагає перцептивного декодування (Chamberlain and Pepperell, 2021), де тривале й уважне вивчення є значущим для вирішення візуальної складності та запобігання передчасним, редуktivним інтерпретаціям травми. З огляду на сказане вище, усвідомлюючи ризик емоційного перевантаження, ця практика

забезпечує шлях до усвідомленої взаємодії та відновлення, дозволяючи глядачам опрацьовувати складний контент зі зниженим рівнем стресу та підвищеною самосвідомістю (Yan Ho et al., 2024).

Це дослідження аналізує конкретні візуальні елементи та наративні фрагменти з доробку О. Грицюк, демонструючи, як алгоритми «повільного споглядання» забезпечують стабільну, етичну основу для цілеспрямованого мистецького занурення. Важливим є застосування стратегічного зіставлення – проведення паралелей та виявлення відмінностей між стриманим, документальним мінімалізмом Олени Грицюк та експресивним живописом Мар'яни Мураль. Це порівняльне зіставлення виявляє спільну мистецьку стратегію: трансформацію зовнішнього хаосу та військової агресії в екзистенційне осмислення та збереження внутрішнього ландшафту. Таким чином, етична функція «повільного споглядання» полягає в подоланні візуальної дистанції між безпосереднім насильством війни та рефлексивною взаємодією, необхідною для опрацювання глибокого внутрішнього досвіду. Дослідження пропонує комплексну методику на основі «повільного споглядання» для впровадження в гуманітарних та освітніх контекстах, а також демонструє практичні вправи для організації літературно-мистецьких воркшопів на основі книги О. Грицюк.

Список використаних джерел

1. Chamberlain, R., & Pepperell, R. (2021). Slow looking at slow art: The work of Pierre Bonnard. *Leonardo*, 54 (4), 615–618. https://doi.org/10.1162/leon_a_02054
2. Estrada Gonzalez, V., Youn, N. (Junga), Cardillo, E. R., & Chatterjee, A. (2025). Slow-looking enhances aesthetic experience. *The Journal of Positive Psychology*, 1(1), 1–11. <https://doi.org/10.1080/17439760.2025.2552793>

3. Грицюк, О. (2023). Чернігів-2022. Війна цивільними очима. Видавництво «Ранок».
4. Tishman, S. (2017). Slow looking: The art and practice of learning through observation. Routledge.
5. Yan Ho, A. H., Xinyi Ma, S. H., Ng, J. T., Choo, P. Y., Tan-Ho, G., Ling Pooh, K. C., & Teng, A. (2024). Slow art plus: Developing and piloting a single session art gallery-based intervention for mental health promotion via a mixed method waitlist randomized control trial. *Frontiers in Public Health*, 12, Article 1238564. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2024.1238564>